

Гордана И. Залад

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

НАСТАНАК КОНЦЕПТА ЕТНИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА И ПОЛИТИКЕ МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМА У КАНАДСКОМ КОНТЕКСТУ*

Сажетак

У овом раду разматра се политика мултикултурализма и мултилингвизма у специфичном мултиетничком контексту Канаде раних осамдесетих и деведесетих година прошлог века. Канадски тип мултикултурализма је изабран јер се он значајно разликује од политике мултикултурализма у Европској унији, Сједињеним Америчким Државама и другде. Програм мултикултурализма омогућио је свим етничким групама легална права за очување етничког језика и културе. Језик је један од најчешћих фактора који карактерише припаднике неке етничке групе. Рад се бави односом између језика и етничког идентитета, износе се врсте етничности и очувања етничког идентитета, врсте билингвизма, као и процеси асимилације и интеграције у Канади.

Кључне речи: етнички језик, етнички идентитет, билингвизам, мултикултурализам, асимилација, интеграција

1. ЈЕЗИЧКА СИТУАЦИЈА И ПОЛИТИКА У КАНАДИ

Питање очувања етничких језика и етничког идентитета је специфично за државу Канаду која га је покренула раних осамдесетих и деведесетих година прошлог века:

* Овај рад је део истраживања за магистарски рад: Гордана Радуловић-Залад, *Прилог проучавању очувања југословенских језика и културе у Канади*, Београд, 1987.

„Програм културног развоја биће уведен с циљем да произведе неопходне податке о прецизној вези између језика и културног развоја. Он ће да садржи податке о обиму и природи потреба појединих културних група за очување језика и за културни развој. Програм ће да испита постојеће организације и установе, укључујући образовне институције, штампу, радио и телевизију, да би им одредио садашње место као и њихову потенцијалну улогу у културном развоју.“¹⁾

Из овог цитата се види оријентација канадске политике ка мултикултурализму. Овим програмом све етничке групе добијају легална права за очување свог етничког језика и културе. Тада започињу многа истраживања, а главне теме тих истраживања су: очување етничког језика, одређивање контекста употребе етничког језика, знање етничког језика, степен асимилације, ставови етничких група у вези са учењем њихових етничких језика у основним школама, итд. Једно од највећих и најважнијих истраживања у том тематском кругу јесте књига „Неслужбени језици – Студија о канадском мултикултурализму“.²⁾ То је и први покушај детаљне паралелне анализе резултата међу десет етничких група. Централно место у студији заузима питање језика: знање језика, степен очувања етничког језика, као и степен асимилације. У овом истраживању били су укључени Кинези, Холанђани, Немци, Грци, Италијани, Мађари, Пољаци, Португалци, Скандинавци и Украјинци.

Канада је земља која заузима велику површину и у којој живи много народа и народности. Стога је и нормална последица постојање многих језика и култура који долазе у међусобне контакте. Резултат тих контаката је најчешће билингвизам и бикултурализам, односно мутилингвизам и мултикултурализам. Према традиционалној класификацији језици у Канади се деле у три групе: а) домаћи (домородачки) језици, б) колонијални и в) имигрантски језици. У домородачке језике се убрајају многе породице ескимских (Ескимо) и индијанских језика (Америндиан). Многи од ових језика су изоловани, неки су изумрли, а заједничка им је карактеристика да немају писани језик. Колонијални језици су језици освајача који су успели да наметну своју власт.

1) Ово је цитат из Расправа Скупштине, *House of Commons Debates*, Third Session, Twenty-Eighth Parliament, Vol. 8, Queen's Printer, Ottawa, 1971, стр. 8582.

2) Kenneth O'Bryan, Jeffree Reitz, Olga Kuplowska, *Non-Official Languages – A Study in Canadian Multiculturalism*, Supply and Services Canada, Ottawa, 1976.

Два колонијална језика су постала и два службена језика Канаде: енглески и француски језик. Имигрантски језици су језици до-сељеника: немачки, украјински, исландски, холандски, пољски, италијански и други. Многи колонијални језици су постали имигрантски (као нпр. немачки језик) услед специфичних политичких и историјских околности.

Према сродству, језици у Канади се класификују у пет група:

1. ескимско-индијански језици
2. германски језици
3. романски језици
4. словенски језици
5. остале групе језика

На основу ове класификације, Рудницкиј је израдио табелу језика у Канади користећи Попис из 1961, Енциклопедију Канаде, Канадско породично дрво и још неке изворе. Овде је интересантно поменути резултате који се односе на немачки и српски језик. Наиме, у тој табели стоји да има 1.049.599 становника немачког порекла у Канади, а сачуван језик код 563.713 становника, што значи да је губитак говорника 485.886 или 47% од укупног броја становника немачког етничког порекла. У Рудницкијевој табели има 28.866 говорника српскохрватског језика. У Попису из 1981. у групи под насловом европски језици стоји: српски, хрватски и остали.³⁾ 53.460 и ту се види знатан пораст говорника од 24.150, а то је последица већег усељавања из Југославије у Канаду.

2. КОНЦЕПТ БИЛИНГВИЗМА И МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМА У КАНАДИ

Концепт билингвизма у Канади је постојао још од 1897. године када је Законом федерално-провинцијске владе уведен у школе у провинцији Манитоби. Међутим, тек седамдесетих и осамдесетих година он је побудио интересовање како научника (лингвиста, социолога и других), тако и јавности. Ј.Б. Рудницкиј, један од десеторице чланова Краљевске комисије,⁴⁾ износи појам „регионалног билингвизма“. Узевши у обзир објективни лингвистички материјал с једне стране, и службени (законски) статус језика који се говоре у Канади с друге стране, Рудницкиј⁵⁾ раз-

3) "Canada Update", 1981 Census of Canada, Statistics Canada, Toronto, стр. 7.

4) Пун назив Комисије гласи: Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism.

5) Jaroslav Rudnycky, "Immigrant Languages, Language Contact, and Bilingualism in Canada", *Current Trends in Linguistics*, Mouton, The Hague, Paris, Vol.10, 1973, стр. 616.

ликује следећа два типа: а) службени билингвизам – подразумева знање и употребу оба службена језика – енглеско-француски и француско – енглески (у Квебеку углавном) и б) регионални билингвизам – подразумева знање и употребу једног од службених језика (енглески или француски) и једног матерњег језика који нема службени статус. Главни типови овог билингвизма у Канади су: енглеско-немачки, енглеско-италијански, енглеско-украјински, и француско-италијански, француско-украјински и француско-немачки. Рудницкиј поред ових типова говори још и о мањим типовима, као на пример „неслужбени билингвизам“ – знање и употреба осталих језика, а без енглеског и француског језика, као нпр. руско-немачки, украјинско-исландски, ескимско-индијански. Он такође уводи и појам „проширеног билингвизма“ (*extended bilingualism*) који у ствари значи „мултилингвизам“; као и појам „полу-службеног билингвизма“ (*semi-official bilingualism*). Постоји посебна категорија проширеног билингвизма или мултилингвизма – знање оба службена језика, поред других регионалних, као нпр. енглески-француски-немачки-украјински, енглески-француски-италијански-немачки, итд. Овај тип мултилингвизма је индивидуални феномен и постоји код особа са специјалним лингвистичким интересовањем и образовањем. „Полу–службени билингвизам“ је знање и употреба једног од службених језика (енглески или француски језик) упоредо са етничким матерњим језицима, нпр. енглески-немачки, енглески-ескимски, француски-пољски, француски-италијански, итд.“ Рудницкиј је заслужан и за увођење термина „ономастички билингвизам“ (*onomastic bilingualism*) или билингвизам властитих имена.⁶⁾ Друштвена и језичка стварност језика у контакту као и култура у контакту у Канади подстакла је Рудницког да начини нову типологију међујезичких и међукултурних односа која се заснива на степеној интерференцији. Тако он даје типологију језика и култура: 1) затворени (*enclavic*) – са минималном интерференцијом и максималним отпором; 2) симбиотички (*symbiotic*) – коегзистенција у хармоничном, креативном контакту; 3) хибридни (*hybridized*) – измешани елементи чине конгломерат и 4) изумрли (*extinct*) - без отпора у свом историјском развоју.

У складу с језичком и политичком ситуацијом у Канади, поред билингвизма, постоји концепција мултикултурализма,

---

6) Jaroslav Rudnyckij, "Problems in Onomastic Bilingualism in Canada and USA", *Proceedings of the Eight International Congress of Linguists*, Oslo, 1958, стр. 148-149.

према којој друге етничке групе (осим британске и француске) добијају право да негују своје културне традиције и свој етнички (национални) језик. Енглески језик је матерњи језик 13 милиона људи (60%). А матерњи језик 5,8 милиона Канађана, 27% од укупног броја становништва, јесте француски језик. Од оних који говоре француски језик, њих 3,9 милиона или готово 1/5 становништва не говори ни један други језик. Матерњи језик 2,7 милиона Канађана, или 13 % од укупне популације, јесте неки од двадесет и више других језика.

3. ОДНОС ЈЕЗИКА И ЕТНИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА

Однос између етничности и језика је веома важан. Језик је један од најчешћих фактора који карактерише припаднике неке етничке групе. Постоје две врсте етничности: прикривена (*covert*) и отворена (*overt*). Претпоставка је да постоји више сензибилности према етничком језику код отворене етничности, а мање код прикривене етничности.

По Исајиву⁷⁾ феномен етничности се састоји барем од једне или од комбинације следећих шест компонената: 1) дистинктивни отворени и прикривени културни модели понашања, 2) личне везе, као што су нпр. породица, заједница, пријатељи, 3) институционалне организације као нпр. школе, цркве, медији масовне комуникације, итд, 4) друштвене организације, ако што су клубови, друштва, омладинске организације, итд, 5) разне активности организоване од стране етничких организација, ако нпр. пикници, концерти, итд. и 6) идентитет као друштвено-психолошки феномен. Исајив инсистира на томе да се етнички идентитет посматра као друштвено-психолошки, а не само као друштвени, односно културни феномен. Исто тако он сматра да етнички идентитет има разне форме: све особе које се сврставају у групу својих предака не чине то на исти начин. Неки себе сматрају инфериорним или супериорним у односу на друге. Неки поседују етноцентрична осећања према другима. Неки могу себе да идентификују са групом на тај начин што имају јака осећања обавезе да присуствују свим активностима које етничка група организује; док други, опет, могу да уопште не поседују ту обавезу, а да себе сматрају

7) Wsevolod Isajiw, Tomoko Makabe, "Socialization as a Factor in Ethnic Identity Retention", Centre for Urban and Community Studies, University of Toronto, Toronto, 1982, стр. 1.

припадником те групе. Неки се идентификују са етничком групом на тај начин што осећају обавезу да знају свој етнички језик. Етнички идентитет може се још описати као „непреносиво својство солидарности“,⁸⁾ које не може да се пренесе нити усвоји од стране оних који не припадају тој етничкој групи. Исајив⁹⁾ даље тврди да постоји разлог да верујемо да иако је трећа генерација већином асимиллована, главна веза која је повезује са етничком групом, није поседовање исте културе, већ поседовање осећања идентитета са том групом.

Многи социолингвисти, социолози, антрополози и други научници поклањали су велику пажњу односу између језика и етничке свести, нпр. Фишман и Џајлз, а и многи други су нагласили да је језик најважнија компонента етничког идентитета. Андерсон¹⁰⁾ истиче да је језички фактор обично важан за већину етничких група, али да није увек и најважнији, а ни једини (поред језика, он говори о религији и разним етничким обичајима). Он тврди да је опстанак етничких група неизбежно повезан са појмом етничности, организованости етничке групе и сарадњом међу етничким групама.

Исајив¹¹⁾ наводи неколико ранијих студија које се баве изучавањем етничке свести и очувања етничког идентитета. Ту је најпре рад Лудвига Гајсмара, затим Крамера и Левентмана, Ганса, Склера и Гринблама и Ринџера. Гајсмар је мерио етничку идентификацију и утврдио да етнички и верски идентитет међу млађим људима није неизбежно повезан са очувањем модела понашања. Ганс је пронашао да међу другом и трећом генерацијом Италијана у Бостону извесни етнички ставови и мишљења су се задржали упркос конфликтима између деце и родитеља. Склер, Гринблам и Ринџер су изнели подељен закључак који показује да постоји и континуитет и конфликт између друге и треће генерације Јевреја у предграђима. У нешто мањој студији очева и синова јеврејског порекла, Арнолд Дашефски је пронашао да концепција етнице-

8) Stanford Lyman, William Douglas, “Ethnicity: Strategies of Collective and Individual Impression Management”, *Social Research*, John Hopkins University Press, New York, Vol. 40, No. 2, 1973, стр. 344-365.

9) Wsevolod Isajiw, Tomoko Makabe, “Socialization as a Factor in Ethnic Identity Retention”, нав. дело, стр. 1.

10) Alan Anderson, “The Survival of Ethnolinguistic Minorities: Canadian Comparative Research”, in: *Language and Ethnic Relations* (eds. Howard Giles, Bernard Saint-Jacques), Pergamon Press, Toronto, 1979, стр. 69-73.

11) Wsevolod Isajiw, Tomoko Makabe, “Socialization as a Factor in Ethnic Identity Retention”, нав. дело, стр. 3-6.

та слаби код синова, док везе са етничком групом и даље остају јаке.

У Ричмондовој¹²⁾ студији 57% оних који су рођени у Канади идентификовали су себе као чланове етничке групе или као етничке Канађане – под знацима навода. У својој студији о Јапанцима у Торонту, Макабе¹³⁾ износи да је етничка свест доста јака и јасно дефинисана. Већина (96%) Нисеи-а (припадници друге генерације) се изјаснила за двоструку идентификацију (и „Канађанин“ и „Јапанац“) или за категорију „Јапанац“. Иако је трећа генерација, Сансеи, чешће идентификована као „Канађанин“, ипак и код њих постоји велики степен очуване етничке свести и етничког поноса.

Исајив¹⁴⁾ тврди да је мало истраживача јасно дефинисало појам етничности. Он је испитао 65 дела која се на неки начин баве етничношћу. Само 13 је садржало неку дефиницију етничности, а 52 није садржало јасну дефиницију етничности. Исто тако он истиче да се у Европи појам етничности разликује од појма етничности у Северној Америци. Етничке групе у Европи се не сматрају подгрупама једног већег друштва, као у САД и Канади, већ се подударају са друштвом или су веома близу те подударности. И сам термин „етничка група“ се не употребљава веома често у социолошкој литератури у Европи. Чешће се користи „нација“ или „националност“, као и „националне мањине“. У Европи се ови појмови употребљавају у означавању групе и њених политичких и територијалних граница. Термин „национална мањина“ најмање имплицира политичку обојеност.

Томовић¹⁵⁾ у својој књизи „Дефиниције у социологији“ даје четири дефиниције етничности. Ми смо изабрали две и овде их цитирамо у преводу.

1) *„Етничност групе односи се на порекло од предака који су делили заједничку културу базирану на националном пореклу, језику, религији или раси, или на комбинацији ових елемената“.*

2) *„Етничност се односи на различитост групе према друштвеним факторима, а не биолошким. Другим речима, чла-*

12) Anthony Richmond, “Language, Ethnicity and the Problem of Identity in a Canadian Metropolis”, *Ethnicity*, Toronto, 12, 1974, стр. 175-206.

13) Tomoko Makabe, *Ethnic Group Identity: Canadian-Born Japanese in Metropolitan Toronto*, Doctoral Dissertation, University of Toronto, Toronto, 1976.

14) Wsevolod Isajiw, “Definitions of Ethnicity”, *Ethnicity*, Toronto, 1, 1974, стр. 113-114.

15) Vladimir Tomovic, *Definitions in Sociology: Convergence, Conflict and Alternative Vocabularies*, Diliton Publications Inc., Hamilton, 1979, стр. 65.

нови неке етничке групе поседују заједничка културна обележја, као што су: језик, религија, вредности, веровања, храну, чланство у групи, итд. Код хетерогених нација, на бази ових културних обележја, они су развили поткултуру у већем друштву. Ова поткултура се сматра дистинктном од стране чланова етничке групе, као и уопште од друштва. Осећање јединства народа, које поседују чланови неке етничке групе, има корен у заједничком националном пореклу или историјској традицији. Одржава се помоћу јаког осећања „ми“/ „они“, помоћу лојалности међу члановима групе против оних ван групе. Исто тако, етничност „подразумева и веровање у заједничку судбину“.

У Канади постоји око 50 разних етничких категорија које се разликују по броју – од неколико хиљада до неколико милиона, многе су градске, док, с друге стране, постоје потпуно сеоске категорије. Чланови готово сваке групе имају свој појам о томе шта сачињава етнички идентитет и колико он треба да буде наглашен. Андерсон¹⁶⁾ истиче неколико фактора који су важни да би се нека етничка група одржала: а) ако група поседује јаку „колективну свест“, нпр. истиче се етнички идентитет, култура и историја групе; б) ако је пан-национални идентитет слабији од унутар–националног (етничко, верског, итд.); в) ако демографске карактеристике (као што су пол, узраст, генерација, време боравка у Канади, занимање, образовање, клани положај, друштвена покретљивост) утичу на јачање етничности; г) ако постоји релативна концентрација становништва једне етничке групе; д) ако постоји институционална комплетност групе која треба да омогући релативно висок степен етничке ограђености; њ) као и онда ако су односи између етничких група такви да претпостављају очување етничког идентитета. Овде је важно истаћи да негативни аспекти етничких односа, као што су етнички конфликти нпр., могу да појачају свест о етничкој припадности.

Многи социолози су истакли да што дужи период прође од времена уселјавања (имиграције) истицање етничког идентитета, као и употреба матерњег етничког језика, биће мање. Андерсон¹⁷⁾ у својој студији наводи пет процеса који су утицали на одржавање етнолингвистичких мањина у Западној Канади: 1) женидба припадника различитог етничког порекла; 2) неколико деценија

16) Allan Anderson, "The Survival of Ethnolinguistic Minorities: Canadian Comparative Research", нав. дело, стр. 69-70.

17) Исто, стр. 73.

дискриминације провинцијског закона против употребе школа као асимилацијских агената да би се обезбедио доминантни англо-канадски модел; 3) прекид институционалне комплетности и сегрегације етничких заједница; 4) стални процес секуларизације заједно са прогресивним смањењем некад уске везе између етничности, језика и вере, и 5) велика сеоска депопулација и смањење броја мањих заједница (насеља) истовремено са брзом урбанизацијом. Ови процеси су вероватно деловали у целој Канади, па тако и у Онтарију, али последњих деценија канадска влада настоји да побољша положај етничких група политиком мултикултурализма и билингвизма, којом омогућава појединим етничким групама да њихова деца уче језик својих предака у школама.

4. ПОЈАМ И ПРОЦЕСИ АСИМИЛАЦИЈЕ

Термин асимилација је релевантнији у америчком друштву које води политику „melting pot“-а,¹⁸⁾ док је за канадско друштво релевантнији појам интеграције који је у сагласности са канадском политиком мултикултурализма и билингвизма. Поћи ћемо од дефиниција појмова асимилације и интеграције, а пре тога од самог појма имиграције који их условљава. Хандлин¹⁹⁾ је у својој књизи описао имиграцију као процес премештања једне личности из једног друштва у друго, ново и различито од претходног. Дошавши у ново друштво имигрант доноси са собом скуп обичаја, веровања и вредности који могу бити веома различити од оних у новом друштву. Да би успео да опстане у новом друштву, имигрант мора да се мења и прилагођава. Веома сложен и дуг процес асимилације започиње у том тренутку. Он зависи од тога колико су два друштва у додиру различита и како ново друштво прима имигранте. Тако асимилација може да буде: веома брз или веома спор процес, а може да се деси да до ње никада и не дође.

Традиционално се под асимилацијом подразумева губљење спољних разлика између имиграната и чланова друштва домаћина. У те спољне разлике убрајају се нпр. говор, понашање, облачење. Међутим, концепт асимилације се од тада развио у веома комплексан и разноврстан концепт. Џонстон²⁰⁾ је додала још једну

18) Политика „melting pot“-а – котла за претапање и мешање усељеника и њихово претварање у праве Американце.

19) Oscar Handlin, *The Uprooted*, Grosset & Dunlop, New York, 1951.

20) Ruth Johnston, "A New Approach to the Meaning of Assimilation", *Human Relations*, Tavistock Publications, London, 16, 1963, стр. 295-298.

димензију традиционалном концепту. Она каже да није довољно да се имигрант само облачи, говори и понаша као домаћи чланови друштва, већ он мора да учини свестан напор да се идентификује са културом новог друштва примајући његове вредности и понашања и прихватајући као да су његове лично. Она је то назвала субјективном асимилацијом. Да би појединац био потпуно асимилуван у ново друштво, он мора да буде и субјективно и објективно (спољно) асимилуван.

Ричардсон²¹⁾ је у Аустралији даље разрадио концепт субјективне асимилације. Он сматра да имигрант у новој земљи пролази кроз три фазе: задовољства, идентификације и акултурације. Имигрант најпре доживљава изванредан степен задовољства својим животом у новом друштву, а на то највише утичу: нова средина, друштвена слобода и потреба за самооцењивањем своје одлуке да емигрира. Почетни ентузијазам због свега новог, углавном и типично, нестаје након 6-7 месеци боравка. Све ново чиме је имигрант опчињен у почетку, полако постаје „старо“ и познато и он потпуније почиње да схвата разлику између старе и нове средине. Он увиђа да је ново друштво неразумљиво, и као резултат тога, делује му помало застрашујуће. Можда ће, након две, три или више година, пошто емигрант реши своје економске, професионалне, резиденционе и социјалне проблеме, његови позитивни ставови и задовољство новом средином да се врате. Једном постигавши изванредан степен задовољства својим животом у новој култури, имигрант улази у фазу идентификације. За ову фазу је карактеристично повећање учешћа у активностима нове средине (заједнице), као и тенденција да себе сматра чланом културне групе, што се види у употреби заменице „ми“ и придева „наш“. У трећој фази акултурације имигрант чини свестан напор да усвоји друштвено понашање, вредности и норме групе домаћина као своје властите.

Гордон²²⁾ је у САД начинио дескриптивну анализу процеса асимилације у седам фаза: 1) културна асимилација или асимилација понашања (акултурација): промена првобитних културних модела у нове; 2) структурална асимилација: улазак имиграната у клубове и институције домаће групе; 3) брачна асимилација:

---

21) Allan Richardson, "A Theory and Method for the Psychological Study of Assimilation", *International Migration Review*, Center for Migration Studies, New York, 2, 1967, стр. 46-55.

22) Milton Gordon, *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origin*, Oxford University Press, New York, 1964.

склапање великог броја бракова између припадника различитих етничких група; 4) идентификациона асимилација: развијање осећаја за „people-hood“ које се базира искључиво на домаћем друштву; 5) асимилација рецептивног става: одсуство предрасуда према имигрантима; 6) асимилација рецептивног понашања: одсуство дискриминације, и 7) грађанска асимилација: одсуство вредносног конфликта између група домаћина и имиграната. Сви типови асимилација су независни и Гордон каже да је асимилација зависна од степена и да неки имигранти могу да прођу кроз једну или неколико фаза, а да, опет, друге никада не искусе. Гордон је изнео свој концепт асимилације на основу два структурна модела: први се односи на адаптацију групе имиграната култури групе домаћина, док се други односи на „melting pot“ или двосмерну адаптацију двају култура у једну, и друштвено и културно.

Још један модел, сличан Гордоновом концепту, развио је Тафт.²³⁾ Он сматра асимилацију процесом поновне социјализације имиграната који укључује психолошке факторе, као што су промене ставова, вредности и идентификације, усвајање нових друштвених норми понашања, као и емоционално прилагођавање промењеној средини. Према Тафту, асимилација се састоји од пет независних фаза. Прва фаза подразумева „учење културе“ или усвајање културе домаћина на неколико различитих нивоа: историјском, политичком, друштвеном, итд., као и учење језика. Друга фаза укључује друштвено општење са домаћинима: настојање имигранта да буде прихваћен и да стекне пријатеље. Трећа фаза подразумева идентификацију имиграната са члановима домаће групе преко чланства у разним друштвима, клубовима и организацијама, а у исто време, полагамо удаљавање од своје групе. У четвртој фази доживљава друштвену и емоционалну идентификацију, а у петој потпуно је у складу са нормама групе и не разликује се од домаћих житеља. Обе асимилације, и Годнова и Тафтова, описују линеарни процес кроз који се културна идентификација имигранта преноси из његове етничке групе ка доминантној групи домаћина.

У Канади, у Торонту, Голдласт и Ричмонд²⁴⁾ анализирали су процес асимилације (они користе термин адаптација) на нешто

23) Ronald Taft, *From Stranger to Citizen: A Survey of Studies of Immigrant Assimilation in Western Australia*, Tavistock Publications, London, 1966.

24) John Goldlust, Anthony Richmond, “A Multivariate Model of Immigrant Adaptation”, *International Migration Review*, Center for Migration Studies, New York, 8, 1974, стр. 193-224.

другачији начин од Гордона, Тафта или Ричардсона. Схвативши да је асимилација веома сложен процес, они предлажу мултиваријантан модел асимилације, који наглашава не само фазе, већ и факторе који утичу на те фазе у процесу асимилације. Њихов модел асимилације претпоставља да на степен асимилације утиче неколико пре-миграционих карактеристика и услова, као нпр., степен образовања имигранта, његове демографске особине, као и да ли је имигрант имао спонзора (нпр. рођаци) или је имигрирао самостално. Истовремено, постоје различите ситуационе детерминанте у примајућем друштву које утичу на степен асимилације имигранта. Неки од тих фактора укључују демографски састав примајућег друштва, његову политичку организованост, његов степен културног монизма или плурализма, као и природу његове друштвене стратификације. Дакле, по Голдласту и Ричмонду, процес адаптације зависи од комбинације ових пре-миграционих и ситуационих детерминаната. Они такође, као и раније Џонстонова, истичу да асимилација, зависно од времена проведеног у новој земљи, мора да обухвати и субјективне и објективне аспекте. Субјективни аспекти, слични онима које је изнео Тафт, подразумевају сатисфакцију, интернализацију и идентификацију. Објективни аспекти укључују политичку, друштвену, економску и културну адаптацију.

Изузев Голдластовог и Ричмондовог модела асимилације, асимилација је описивана као процес у коме имигрант постаје све више као домаћин и губи обележја своје етничке групе и назива се супституционим моделом асимилације. Новија истраживања углавном користе новији модел који се назива адитивни. Адитивни модел асимилације не посматра како имигрант замењује једне вредности и понашања другима, већ како нове додаје старима и они се узајамно прожимају. Асимилација имиграната у ново друштво углавном није лак, линеарни пут адаптације. Особе задржавају извесне успомене, вредности и идентификације. Зависно од неколико ситуационих детерминаната, имигранти ће се разликовати по својим могућностима или жељи да напусте или промене своје ставове и понашања.

С друге стране, раст и повећање етничких заједница у Торонту (кинеска, нпр.) омогућава многим имигрантима да живе у заједници у којој је контакт са члановима етничке групе или културне групе максималан, док је минималан са припадницима других етничких група или групе домаћина. Захваљујући томе,

имигрант може да проведе много година у новој земљи, а да не учествује у њеној култури, али истовремено користећи извесне предности на економском плану.

ЛИТЕРАТУРА

- Anderson Alan, "The Survival of Ethnolinguistic Minorities: Canadian Comparative Research", in: *Language and Ethnic Relations* (eds. Howard Giles, Bernard Saint-Jacques), Pergamon Press, Toronto, 1979, стр. 69-73.
- "Canada Update", *1981 Census of Canada*, Statistics Canada, Toronto, 1983.
- Goldlust John, Richmond Anthony, "A Multivariate Model of Immigrant Adaptation", *International Migration Review*, Center for Migration Studies, New York, 8, 1974, стр. 193-225.
- Gordon Milton, *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origin*, Oxford University Press, New York, 1964.
- Handlin Oscar, *The Uprooted*, Grosset & Dunlop, New York, 1951.
- House of Common Debates*, Third Session, Twenty-Eighth Parliament, Vol. 8, Queen's Printer, Ottawa, 1971.
- Isajiw Wsevolod, "Definitions of Ethnicity", *Ethnicity*, Toronto, No. 1, 1974, стр. 113-114.
- Isajiw Wsevolod, Makabe Tomoko, "Socialization as a Factor in Ethnic Identity Retention", Centre for Urban and Community Studies, University of Toronto, Toronto, 1982.
- Johnston Ruth, "A New Approach to the Meaning of Assimilation", *Human Relations*, Tavistock Publications, London, No. 16, 1963, стр. 295-298.
- Lyman Stanford, Douglas William, "Ethnicity: Strategies of Collective and Individual Impression Management", *Social Research*, John Hopkins University Press, New York, Vol. 40, No. 2, 1973, 344-365.
- O'Bryan Kenneth, Reitz Jeffree, Kuplowska Olga, *Non-Official Languages – A Study in Canadian Multiculturalism*, Supply and Services Canada, Ottawa, 1976.
- Makabe Tomoko, "Ethnic Group Identity: Canadian-Born Japanese in Metropolitan Toronto", Doctoral Dissertation, University of Toronto, Toronto, 1976.
- Richardson Allan, "A Theory and Method for the Psychological Study of Assimilation", *International Migration Review*, Center for Migration Studies, New York, No. 2, 1967, стр. 46-55.
- Richmond Anthony, "Language, Ethnicity and the Problem of Identity in a Canadian Metropolis", *Ethnicity*, Toronto, Vol. 1, No. 2, 1974, стр. 175-206.
- Rudnyckij Jaroslav, "Problems in Onomastic Bilingualism in Canada and USA", Proceedings of the Eight International Congress of Linguists, Oslo, 1958, стр. 148-149.
- Rudnyckij Jaroslav, "Immigrant Languages, Language Contact, and Bilingualism in Canada", *Current Trends in Linguistics*, Vol. 10, Mouton, The Hague, Paris, 1973.

Taft Ronald, *From Stranger to Citizen: A Survey of Studies of Immigrant Assimilation in Western Australia*, Tavistock Publications, London, 1966.

Tomovic Vladimir, *Definitions in Sociology: Convergence, Conflict and Alternative Vocabularies*, Diliton Publications, Inc., Hamilton, 1979.

Gordana Zalad

DEVELOPMENT OF THE CONCEPTS OF ETHNIC IDENTITY AND MULTICULTURAL POLICY IN CANADIAN CONTEXT

Resume

This paper deals with the policy of multiculturalism and multilingualism in Canadian context during the decades of the twentieth century. This policy is quite specific and different from the current multicultural policy in European Union. Canadian government has issued the Program of Cultural Development with the aim of producing necessary data about the connection between language and cultural development. The Program gives all ethnic groups legal rights to maintain their ethnic languages and cultures. The first part of the paper describes the language situation in Canada's multiethnic society. Languages in contact result in bilingualism or multilingualism. There are quite few types of bilingualism in Canada. Rudnycky distinguishes „official bilingualism“ (the use of both official languages - English and French) and „regional bilingualism“ (one official and one ethnic language). He also gives smaller types, like „unofficial bilingualism“ (the use of two ethnic languages), „extended bilingualism“ (which is actually multilingualism), „semi – official bilingualism“, and also „onomastic bilingualism“ (bilingualism of proper names).

The connection of language and ethnic identity is discussed in the third part of the paper. Ethnicity is generally divided in covert and overt ethnicity. There are many authors who dealt with ethnicity: Isajiw, Anderson, Fishman, Giles, Handlin, to name only few. Isajiw points out that only few researchers have defined ethnicity. He adds that there is a big difference between the notion of ethnicity in Canada and Europe. Anderson describes the factors which help to retain ethnic identity.

The fourth part of the paper deals with the notion of assimilation or integration (more proper for Canada). Johnston has described

subjective type of assimilation, and Richardson has further developed it through three phases. Gordon has done descriptive analysis of the assimilation process in seven phases and Taft in five independent phases. Both these concepts describe linear process through which the immigrant's cultural identification is transferred from his ethnic group towards dominant group. Goldlust and Richmond have described the process of adaptation through the combination of pre-migrational and situational determinants. Recent studies mainly deal with additional type of assimilation.

Keywords: ethnic language, ethnic identity, bilingualism, multiculturalism, assimilation, integration

---

* Овај рад је примљен 22.08.2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 30.11.2016. године.